

'Inderdaad, zo zit het'

Anders dan de titel mij deed vermoeden bevat *Johannes Damascenus & Theodorus Abū Qurra. De eerste christelijke polemieken met de islam* niet één maar meerdere teksten. De 8e-eeuwse Syrische kerkvader Johannes Damascenus en zijn volgelinge Theodorus Abū Qurra gaan hierin in discussie met de islam, een dan nog betrekkelijk jonge maar al wel zeer succesvolle godsdienst.

Als eerste vinden we een hoofdstuk uit Johannes Damascenus' omvangrijke werk *De ketterijen*. Dit hoofdstuk is gewijd aan een weerlegging van de 'dwaalleer van de Ismaëlieten'. Het tweede deel van het boek omvat 'Een Saraceen in debat met een christen'. Vroeger werd deze tekst aan Johannes Damascenus toegeschreven, maar de meeste geleerden denken nu dat Theodorus Abū Qurra de auteur is. Het grootste deel heeft een dialoogvorm, waarbij 'de Saraceen' vooral vragen stelt en 'de christen' antwoord geeft, waarop dan de Saraceen veelal overtuigd is en zegt: 'Inderdaad, zo zit het' (pag. 65). Het derde en laatste deel van

Michiel Op de Coul en Marcel Poorthuis (vert. en toelichting), *Johannes Damascenus & Theodorus Abū Qurra. De eerste christelijke polemieken met de islam* Meinema, Zoetermeer 2011. 197 pag., € 23,50. ISBN 978 90 211 4282 1

het boek bestaat uit Theodorus' *Opuscula islamica*. Dit zijn korte tekstjes, ook in dialoogvorm geschreven, waarin een christen over uiteenlopende onderwerpen debatteert met een moslim. Zulke mini-dispuutjes schreef Theodorus overigens ook tegen foute christenen en tegen joden. Alle teksten zijn tweetalig opgenomen: het Griekse origineel op de linkerbladzijde en de vertaling op de rechter. Het geheel en de delen van het boek zijn voorzien van inleidingen die helaas niet uitblinken in helderheid, maar waar wel alles in staat wat je over Johannes, Theodorus en hun onderhavige werk moet weten. Alleen de vraag wie deze geschriften geacht werden te lezen, en waarom, blijft naar mijn

smaak onderbelicht. Ook is het altijd een beetje gokken of en in hoeverre de tegenstem in zulke dialogen nu werkelijk geklonken heeft zoals hier is opgeschreven. Zijn dit notulen van echte gesprekken ('De Saraceen wist zich geen raad en had spijt van zijn overhaaste antwoord; hij wendde zijn blik af en zweeg', pag. 101) of zijn het toch veeleer geconstrueerde teksten? Het lezen van deze dialogen is in elk geval een verrassende ervaring die ik iedereen kan aanraden. Wij zijn

AD FONTES

*Johannes Damascenus
& Theodorus Abū Qurra*
De eerste christelijke
polemieken met de islam

Vertaald en toegelicht door Michiel Op de Coul
en Marcel Poorthuis

Meinema

het vandaag de dag niet meer zo gewend, maar hier gaat het er simpelweg om, aan te tonen dat het christendom gelijk heeft en de

islam ongelijk. Dat is sympathieker dan het mischien lijkt. Deze gesprekken veronderstellen een zekere gemeenschappelijkheid – rede, logica, traditie – en buiten die ook ten volle uit ('Als ik redeneer zoals jij, dan kan jouw God zich dus niet op één en hetzelfde moment in de moskee van Mekka en in die van Bagdad bevinden', pag. 135). Er gaapt voor Johannes en Theodorus geen onover-

brugbare kloof tussen de twee godsdiensten respectievelijk hun aanhangers. Tegelijk lijkt het mij duidelijk dat de interreligieuze dialoog vandaag niet meer gevoerd kan worden op de wijze van Johannes en Theodorus. Daarvoor is er te veel gebeurd en is het christelijk zelfverstaan te veel veranderd. Op de Coul en Poorthuis zien dat ook, maar stellen in de Inleiding wel dat 'onze tijd [lijdt] aan

een vrijblijvendheid die in deze polemiek verfrissend achterwege blijft' (pag. 14). Mij dunkt dat die vrijblijvendheid prima is en dat we al heel blij mogen zijn als de mensen elkaar niet de kop inslaan. Hoe dan ook, de auteurs verdienen veel dank voor het toegankelijk maken van deze pareltjes uit de vroegchristelijke literatuur.